

*Цю публікацію створено за підтримки Європейського Союзу
Зміст публікації не є відображенням офіційної позиції Європейського Союзу*

ІНФОРМАЦІЙНИЙ БЮЛЕТЕНЬ ПРО РЕФОРМУ ОРГАНІВ ПРАВОПОРЯДКУ В УКРАЇНІ

Інформаційний бюлетень присвячено перебігу реформи органів правопорядку в Україні, насамперед поліції, прокуратури, Державного бюро розслідувань та змінам у кримінальному, кримінальному процесуальному законодавстві. Видається з метою посилення інформування суспільства, експертного середовища та міжнародних інституцій про стан реформування зазначених органів та сфер їхньої діяльності.

I. НАЦІОНАЛЬНА ПОЛІЦІЯ

Система органів правопорядку в Україні переживає довгу трансформацію з радянської системи органів внутрішніх справ, спрямованих на захист безпеки держави, на органи правопорядку європейського зразка, які мали б орієнтуватись на надання послуг населенню та дотримання прав людини.

Проте станом на сьогодні, зміни, які відбуваються у поліції мають радше несистемний характер внаслідок відсутності системного бачення реформи, а сам процес змін часто орієнтований на інтереси самого міністерства, а не на потреби суспільства.

1. Законодавство у сфері поліцейської діяльності

1.1. Парламент не підтримав Дисциплінарний статут Національної поліції

21 грудня у Верховній Раді України розглядався проект Закону “Про Дисциплінарний статут Національної поліції України” (реєст. № 4670), який готувався до розгляду півтора роки як необхідний і важливий етап в реформуванні поліції. Законопроект не набрав достатньої кількості голосів і на-

правлений на повторне друге читання.

Наразі у Нацполіції процедура притягнення до дисциплінарної відповідальності регулюється Дисциплінарним статутом органів внутрішніх справ 2006 року. Він містить застарілі положення, які на практиці часто слугують підґрунтям для неформального тиску з боку керівників на своїх підлеглих. Цей статут залишає беззахисним рядового поліцейського, адже не містить запобіжників від зловживань і правових гарантій для захисту поліцейського.

Саме тому ухвалення нового Дисциплінарного статуту є важливою складовою реформи, адже йдеться про документ, що чітко визначає поняття службової дисципліни, підстави та порядок притягнення службовців до дисциплінарної відповідальності, встановлює права поліцейського, який притягається до відповідальності тощо. Зокрема ст. 15 проекту Статуту передбачає розгляд справ дисциплінарними комісіями, до яких можуть залучатися представники громадськості, що є елементом громадського контролю за діяльністю поліції та сприяє прозорості відповідної процедури.

Картка законопроекту на сайті Верховної Ради України: <https://goo.gl/pkWqTE>

Стаття “Дисциплінарний статут Нацполіції: поліцейські – не люди?” експерта ЦППР Олександра Банчука для Української правди: <https://goo.gl/GDswpb>

1.2. Зареєстровано законопроект щодо посилення безпеки дорожнього руху

14 листопада в парламенті зареєстрований Урядовий проект Закону щодо посилення відповідальності за окремі правопорушення у сфері безпеки дорожнього руху (реєст. №7286). Завданням проекту є посилення відповідальності за порушення, які вчиняються водіями та покращення механізмів їх притягнення до адміністративної відповідальності за такі порушення.

Водночас попри правильну мету законопроект містить низку загроз для прав людини, на які звертає увагу як Головне науково-експертне управління Верховної Ради, так і експерти від громадськості.

Зокрема, мова йде про такі проблеми:

1. *Непропорційні санкції, що спровокують дрібну корупцію.* Законопроектом пропонується підвищити розмір штрафу за перевищення швидкості руху більш як на п'ятдесят кілометрів на годину до 200 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян (тобто 34 тис. грн). Погоджуючись з необхідністю збільшення розміру штрафу, складно погодитись з сумою такого розміру, який для багатьох водіїв є невідомим та провокуватиме хабарництво. За своїм розміром мова йде про кримінальний штраф, що порушує баланс між розподілом цих санкцій за адміністративні та кримінальні правопорушення.

2. *Регулювання способу поведінки водія під час спілкування з поліцейським, що поверне старі практики ДАІ.* Законопроектом пропонується встановити обов'язок водія не пред'являти, а передавати посвідчення поліцейському під час перевірки документів. Те саме стосується надзвичайно дискусійних змін до Закону України “Про дорожній рух”, що передбачають надмірно детальну регламентацію поведінки водія та пасажирів при зупинці і перевірці поліцейським транспортного засобу.

3. *Порушення принципу юридичної визначеності* внаслідок запровадження нової підстави для зупинки транспортного засобу – перевірки на стан сп'яніння. Законопроектом пропонується

розширити перелік випадків, коли поліцейський уповноважений зупиняти транспортні засоби. Створення практики так званих “сліпих перевірок” для проведення огляду водія на стан сп'яніння є сумнівною під кутом зору українського законодавства та стане передумовою для зловживань з боку поліцейських.

Картка законопроекту на сайті Верховної Ради України: <https://goo.gl/b4Ry69>

1.3. Кабмін уточнив порядок застосування спецзасобів військовослужбовцями Нацгвардії України

20 грудня Кабінет Міністрів України ухвалив Постанову, якою встановив порядок застосування та перелік спеціальних засобів, які можуть використовуватись військовослужбовцями Національної гвардії України.

Мова йде про уточнення правил, насамперед у випадках, коли нацгвардійці не залучаються до охорони громадського порядку. Нагадаємо, що у Законі немає окремого порядку застосування спецзасобів Нацгвардією. Нацгвардія повністю керується нормами положеннями Закону про поліцію під час охорони мирних зібрань, дипломатичних представництв тощо. Однак законодавство не регулює правила поведінки військовослужбовців в інших випадках. Таким чином нові правила уточнюють існуючі положення законодавчого акту вищої юридичної сили та містять перелік видів спецзасобів, які не є предметом регулювання законом.

Водночас міжфракційне депутатське об'єднання “Правозахисна Коаліція” засуджує нові правила та вважають, що вони політично вмотивовані і спрямовані на збільшення можливостей боротьби з політичними опонентами в Україні. Критика стосується насамперед того, що Постановою встановлені лише види спецзасобів без переліку їх найменувань. Визначення допустимих параметрів спеціальних засобів у частині їх фізичного, хімічного та іншого впливу на організм людини покладено на МОЗ. Таке формулювання не передбачає їхньої сертифікації, контролю походження та тактико-технічних характеристик. Це відкриває дорогу до свавільного вибору спецзасобів потенційно летальної дії.

Насправді та ж критика стосується діяльності Національної поліції і сьогодні та є проблемою, на яку вказували у 2015 році експерти Ради Європи.

Текст заяви міжфракційного депутатського об'єднання “Правозахисна Коаліція”: <https://goo.gl/45HHWR>

2. Інституційні зміни

2.1. Нацполіція реорганізувала системи прийому дзвінків на єдину лінію "102"

6 листопада Національна поліція України реорганізувала системи прийому дзвінків на єдину лінію "102". Був врахований попередній досвід роботи в окремих регіонах Центрів управління наряків поліції (ЦУНамі). Таким чином поліція намагається скоротити час реагування на виклики, які наразі також приймали чергові частини відділів та відділень у різних населених пунктах, а дані записувались у паперовий журнал.

Зміни полягають в отриманні сигналу на лінію "102" в обласному центрі. Після надходження повідомлення – найближчий до місця події наряд отримує електронний виклик через диспетчерів, що безпосередньо управляють нарядами та всіма силами і засобами ГУНП області, групами реагування патрульної поліції в районах та нарядами патрульної поліції у містах.

Інформація на офіційному веб-сайті МВС України:
<https://goo.gl/Jy4ywG>

2.2. Включення поліції охорони до системи превенції Національної поліції

3 листопада Нацполіція заявила про реорганізацію системи превенції (попередження) шляхом включення до неї підрозділів поліції охорони. Це означає, що робота поліції охорони буде уніфікована під стандарти роботи патрульної поліції, а усі її службовці повинні будуть пройти перепідготовку з урахуванням досвіду роботи патрульної поліції. Таким чином, наряди поліції охорони увійдуть до системи єдиної дислокації наряків поліції та реагуватимуть на сигнали про допомогу, які надходять на "102".

Разом з тим, це не означає підпорядкування поліції охорони патрульній поліції, а про включення нової ланки в існуючу систему превенції поліції та реагування на правопорушення. Раніше поліція охорони долучалась до цієї роботи в окремих регіонах лише ситуативно.

2.3. Перепідпорядкування патрульної поліції в областях

26 грудня під час річної підсумкової прес-конференції було озвучено плани до кінця 2018 року уніфікувати і зробити єдиним стандарт роботи патрульної поліції. Наразі затверджено наказ про утворення управлінь патрульної поліції в областях, на зміну патрульної поліції окремих міст. Тоб-

то відбудеться заміна вертикального підпорядкування Києву на підпорядкування керівникові Головного управління поліції в регіоні. Причиною цього кроку є підвищення ефективності операційного управління силами поліції в регіоні.

Нагадаємо, що на початку реформ саме з метою уникнення тиску з боку регіонального керівництва поліції патрульну поліцію було створено як міжрегіональний орган з чітким підпорядкуванням одному центру. Таке саме підпорядкування мають міжрегіональні територіальні органи, наприклад департамент внутрішньої безпеки або департамент захисту економіки, що забезпечує неупередженість та об'єктивність їх роботи.

Саме тому такий крок керівництва Нацполіції щодо патрульної поліції є неоднозначним, адже можуть бути негативні наслідки.

Прес-конференція Голови Нацполіції Сергія Князєва: <https://youtu.be/6F9ud62Wdl8>

3. Стратегічні документи та оцінка реформ

3.1. Уряд ухвалив Стратегію розвитку МВС до 2020

Розпорядженням Кабінету Міністрів України від 15 листопада схвалено Стратегію розвитку системи Міністерства внутрішніх справ України до 2020 року. Більшість положень нового документу у сфері державної політики стосуються Нацполіції, менша частина – Державної міграційної служби та сервісних центрів МВС України. Інші відомства, діяльність яких керується і спрямовується через МВС майже не згадуються в документі.

Більшість положень нового документу у сфері державної політики не містить конкретних результатів та критеріїв оцінки, за якими можна було б оцінити в подальшому стан виконання документу. Наразі досі не опублікований остаточний текст Стратегії, а також немає покрокового плану дій – Плану заходів з реалізації Стратегії, який Уряд постановив розробити Міністерству внутрішніх справ в тримісячний строк.

Водночас не було враховано низки зауважень і пропозицій підготовлених групою з реформування органів правопорядку Ренімаційного пакету реформ. Таким чином експертне середовище занепокоєно реальною результативністю цього документу та можливості оцінити в майбутньому його вплив на реформу органів правопорядку.

Детальніше про ухвалення Стратегії: <https://goo.gl/7XPRv3>

Текст проекту Стратегії 2020 на офіційному веб-сайті МВС України: <https://goo.gl/xkG81f>

II. ПРОКУРАТУРА

1. Законодавство у сфері діяльності прокуратури

1.1. Парламент скасував необхідність зменшення кількості прокурорів

7 грудня Верховна Рада України ухвалила в цілому Закон (реєстр. № проекту 7160), яким скасовано положення Закону України “Про прокуратуру” про зменшення кількості прокурорів до 10 000 з 1 січня 2018 року.

Нагадаємо, що починаючи з 2015 року Закон про прокуратуру вимагав поступового зменшення прокурорів. Станом на жовтень 2017 року їхня чисельність складала 11 313 осіб і Україна залишається “лідером” в Європі в питанні кількості прокурорів.

Це рішення парламенту йде врозрід з процесами реформування системи правосуддя в Україні, адже змінами до Конституції від 2 червня 2016 року суттєво зменшені функції і повноваження прокуратури. Вона остаточно позбавлена функції загального нагляду, представництва інтересів громадян у судах, а згодом буде позбавлена можливостей нагляду за місцями несвободи. Не зважаючи на ці конституційні новації, керівництво Генеральної прокуратури і парламентська більшість не бажали зменшувати кількість прокурорів. Але ухвалений закон не змінить ситуацію із навантаженням прокурорів на місцевому рівні – вони й надалі будуть перевантаженими роботою. Оскільки розподіл прокурорів на центральному, регіональних і місцевому рівнях є непропорційним.

2. Прокуратура втратила повноваження з досудового розслідування злочинів

20 листопада закінчився 5-ти річний термін, пе-

редбачений Кримінальним процесуальним кодексом України, протягом якого прокуратура здійснювала повноваження з розслідування злочинів, підслідних ДБР. Наразі у слідчих прокуратури залишається повноваження закінчити розслідування розпочатих ними раніше кримінальних проваджень, але не довше двох років. Водночас слідчі прокуратури не мають права розслідувати нові кримінальні провадження, тобто ті, відомості щодо яких внесені до ЄРДР після 20 листопада 2017 року.

Таким чином склалась ситуація, коли ДБР ще не розпочав свою роботу, а відповідно до правил підслідності ніхто інший не має повноважень з розслідування цих злочинів.

20 листопада на веб-сайті Генеральної прокуратури України офіційно повідомлено про закінчення повноважень прокуратури з розслідування злочинів, підслідних ДБР: *Беручи до уваги, що наразі ДБР не розпочало свою роботу, а прокуратура втратила повноваження з розслідування, підслідних ДБР злочинів, вирішенням проблеми може стати використання керівниками прокуратур повноважень з доручення проведення досудового розслідування іншому органу досудового розслідування в порядку ч.5 ст. 36 КПК (у зв'язку із неможливістю здійснення ефективного досудового розслідування ДБР через те, що воно не розпочало свою роботу), а процесуальними керівниками – права особистого проведення слідчих (розшукових) та процесуальних дій (п.4 ч. 1 ст. 36 КПК України).*

Інформація про фактичне продовження розслідування прокуратурою злочинів, які підслідні ДБР на веб-сайті Генеральної прокуратури України:
<https://goo.gl/imR3Z9>

III. ДЕРЖАВНЕ БЮРО РОЗСЛІДУВАНЬ

Важливою реформою в сфері органів правопорядку має стати утворення Державного бюро розслідувань – головного контролера за всіма правоохоронцями, високопосадовцями і суддями.

Державне бюро розслідувань – це орган досудового розслідування, уповноважений розслідувати злочини, вчинені політиками, народними депутатами, держслужбовцями, суддями, прокурорами, поліцейськими та іншими службовцями органів правопорядку.

1. Призначено Директора ДБР

Протягом 2016-2017 років працювала конкурсна комісія з відбору Директора ДБР та його заступників. 22 листопада Президент України призначив на посаду Директора ДБР Романа Трубу, обраного конкурсною комісією. Роман Труба працював в органах прокуратури – зокрема прокурором районної прокуратури Львівської області та обіймав керівні посади в Генеральній прокуратурі.

Конкурсна комісія також обрала першого заступника Директора ДБР – Ольгу Варченко, яка очолювала управління процесуального керівництва, підтримання державного обвинувачення та представництва в суді Департаменту з розслідування особливо важливих справ у сфері економіки Генеральної прокуратури України, а також заступника директора ДБР – Олександра Буряка, який обіймав посаду заступника начальника управління з розслідування кримінальних проваджень слідчими органів прокуратури та процесуального керівництва прокуратури м. Києва.

Детальніше про подальші кроки керівництва ДБР читайте у блозі експерта Українського інституту майбутнього Дениса Монастирського на “Цензор.нет”: <https://goo.gl/pCWQc4>

Про необхідність змін до законодавства, які мають ініціюватись керівництвом ДБР читайте у статті менеджера групи з реформи органів правопорядку РПП у виданні “Українська правда”: <https://goo.gl/vWCnQP>

2. Уряд затвердив структуру ДБР

Кабінет Міністрів України 13 грудня 2017 року затвердив організаційну структуру Державного бюро розслідувань: 15 управлінь та 4 самостійних відділів центрального апарату, 7 територіальних управлінь, Академія Державного бюро розслідувань, Науково-дослідний інститут Державного бюро розслідувань.

Наразі оголошено конкурс на зайняття посад директорів семи територіальних управлінь та на десять посад центрального апарату ДБР. Конкурсним відбором буде займатись та сама комісія, яка обирала керівництво ДБР відповідно до вимог профільного закону.

Детальніше про структуру ДБР на веб-сайті Уряду: <https://goo.gl/xWjkk4>

Детальніше про конкурс на керівні посади та нинішні склад конкурсної комісії на веб-сайті Уряду: <https://goo.gl/Tx9vbx>

3. Презентовано стратегічну програму діяльності ДБР на п'ять років

20 грудня 2017 року на виконання вимог Закону Директор ДБР Роман Труба презентував програму діяльності нового органу на п'ять років. Програмою визначені пріоритети діяльності Бюро, необхідні заходи для початку повноцінної роботи, порядок реалізації положень закону щодо співпраці з громадськістю, графік реалізації перерахованих завдань, а також критерії оцінки їх виконання.

Стратегічна програма діяльності ДБР 2017-2022 роки на веб-сайті Уряду: <https://goo.gl/U94LiR>

До цього за участі Директора ДБР були презентовані очікування експертного середовища та громадськості від Державного бюро розслідувань, які зафіксовані у результатах опитування “Державне бюро розслідувань: пріоритети роботи”, підготовленого Асоціацією УМДЛ та Центром політико-правових реформ. Опитування було сфокусоване на питаннях підслідності ДБР, процесі обрання керівництва та добору працівників ДБР, роботи цього органу на регіональному рівні, можливості проведення оперативно-розшукової діяльності та самостійного зняття інформації з каналів зв'язку тощо. Разом з тим було виділено основні точки перетину та розбіжностей в поглядах між громадськістю та експертами.

Результати опитування “Державне бюро розслідувань: пріоритети роботи”: <https://goo.gl/wkiBFg>

Інформація про презентацію результатів опитування за участі Директора ДБР: <https://goo.gl/NjPqVk>

4. Зареєстровано законопроект щодо удосконалення окремих положень законодавства з питань діяльності ДБР

26 грудня у Верховній Раді України зареєстрований проект Закону про внесення змін до деяких законів України щодо удосконалення окремих положень з питань діяльності Державного бюро розслідувань (реєст. № 7450). Метою законопроекту є забезпечення ефективної діяльності Державного бюро розслідувань та усунення колізій між нормами чинних законодавчих актів у цій сфері.

Зокрема пропонується: уточнити підслідність ДБР; розширити вже існуючий перелік підрозділів ДБР в Законі України “Про оперативно-розшукову діяльність” та надати право самостійно здійснювати зняття інформації з транспортних телекомунікаційних мереж (так зване “прослуховування”); вивести основної частини працівників ДБР з-під мілітаризованих статусів та надати їм статус державного службовця, окрім окремих категорій осіб; визначити квоти представників Ради громадського контролю при ДБР у конкурсних комісіях тощо.

Картка законопроекту на веб-сайті Верховної Ради України: <https://goo.gl/pNezat>

IV. КРИМІНАЛЬНЕ ПРАВОСУДДЯ

1. Конституційний Суд України визнав неконституційним положення КПК щодо автоматичного продовження тримання під вартою осіб

23 листопада Конституційний Суд України ухвалив рішення №1-р/2017 за поданням Уповноваженого ВРУ з прав людини. Третє речення ч. 3 ст. 315 КПК України визнане неконституційним. Тобто, запобіжний захід у вигляді тримання під вартою не може продовжуватися автоматично після передання обвинувального акту до суду на стадії підготовчого провадження, якщо сторона обвинувачення не подає клопотання про його продовження, зміну чи скасування.

Таке рішення є знаковим для розвитку правової системи України. По-перше, Конституційний Суд врахував практику Європейського суду щодо обґрунтованості рішень судів про тримання під вартою згідно зі ст. 5 Конвенції з прав людини та основоположних свобод для мотивації свого рішення. По-друге, Конституційний Суд вказав, що суд, який продовжує або обирає запобіжний захід за відсутності вмотивованого клопотання прокурора, не є безстороннім судом, не здійснює функцію правосуддя, оскільки фактично виконує функцію сторони обвинувачення.

Текст Рішення №1-р/2017 на веб-сайті Конституційного Суду України: <https://goo.gl/jTfZhE>

2. Набрали чинності нові процесуальні кодекси

15 грудня набрали чинності нові процесуальні кодекси – закони, необхідні для початку роботи нового Верховного Суду.

До моменту публікації тексту кодексів не була відома редакція змін до Кримінального процесуального кодексу. Окремі, найнебезпечніші зміни до КПК (зокрема щодо строків розслідування) в остаточній редакції вдалося зняти. Проте залишились положення, які наберуть чинності з 15 березня 2018 року і негативно вплинуть на ефективність розслідування злочинів та дотримання прав людини.

Так, надання виключно суду повноваження щодо призначення експертиз означає, що сторона захисту позбавляється свого змагального права самостійно залучати експертів, а сторона обвинувачення буде змушена чекати на дозвіл суду, щоб провести необхідну експертизу, зокрема для встановлення причин смерті. Також зміни передбачають, що клопотання слідчих і прокурорів розглядаються судом за місцем реєстрації органу

розслідування. Тому, більшість слідчих поліції буде змушена постійно їздити до судів в обласних центрах за 100-200 кілометрів від місця ймовірного вчинення злочину, що паралізує розслідування справ.

Водночас з 15 грудня набрали чинності зміни до Закону “Про судово-медичну експертизу”, згідно з якими будь-яка експертиза у кримінальному провадженні повинна проводитися у державних експертних установах. Ці зміни на практиці повністю нівелюють принцип змагальності кримінального правосуддя, оскільки державні експертні установи в першу чергу працюватимуть на замовлення слідчих і прокурорів, а сторона захисту не матиме можливостей замовлення альтернативних експертиз у приватних фахівців.

Інші небезпеки стосуються можливості оскаржувати підозру про вчинення злочину, постійність колегій в судах першої інстанції та порушення балансу змагальності сторін тощо.

Детальніше про негативні наслідки законодавчих змін у статті експерта групи з реформи органів правопорядку РПП Злати Симоненко: <https://goo.gl/FSZTbo>

3. Парламент ухвалив закон про захист бізнесу

16 листопада 2017 року ухвалено Закон про внесення змін до деяких законодавчих актів щодо забезпечення дотримання прав учасників кримінального провадження правоохоронними органами під час здійснення досудового розслідування, який дістав назву “закон проти «масок-шоу» або “закон про захист бізнесу”.

Закон передбачає необхідність повної відеофіксації проведення кожного обшуку, обов'язок допуску адвокатів до процесу проведення обшуку в їхніх клієнтів, а також необхідність забезпечення технічної аудіофіксації всіх судових засідань з розгляду клопотань про обшуки, вилучення і арешт майна, застосування запобіжних заходів тощо.

Однак в судах є недостатня кількість залів, забезпечених системою технічної фіксації засідань, що спричинило постійні черги зі слідчих і прокурорів, які змушені кожного дня з самого ранку вичікувати по кілька годин для повноцінного проведення засідань. З іншого боку, відсутність прокурорських черг у судах до часу набрання чинності Законом, може свідчити про те, що раніше відповідні засідання проводилися в кабінетах суддів або з порушенням встановленої процедури.

Також Закон містить *положення про необхідність закриття провадження, якщо раніше воно закривалося слідчим або прокурором*. Таке обмеження зумовлене існуванням негативної практики, коли органи влади неодноразово закривали і відкривали провадження щодо одного й того самого факту, від чого потерпали в першу чергу представники бізнесу. Але зазначене правило може заблокувати будь-яке розслідування і призвести до масового порушення прав потерпілих, оскільки будь-яка справа, яку безпідставно закривали раніше, не може бути передана до суду чи розглянута в ньому.

Може порушуватися і загальний принцип автоматичного початку досудового розслідування, який запроваджений КПК ще 2012 року. Замість того щоб автоматично вносити відомості, слідчий/прокурор змушений буде перевіряти наявність нескасованих постанов щодо аналогічних фактів. Очевидно, що практично неможливо перед внесенням відомостей до Єдиного реєстру досудових розслідувань у повній мірі з'ясувати, чи стосується постанова про закриття саме того факту, з приводу якого звертається заявник. Запровадження цієї норми може призвести до затягування з реагуванням на кримінальне правопорушення, а також до появи законної підстави для відмови потерпілим і заявникам у реєстрації кримінального провадження.

Про проблеми ухваленого Закону читайте детальніше у статті експерта ЦППР Олександра Банчука для видання "Дзеркало тижня": <https://goo.gl/nQqnWJ>

4. У Парламенті зареєстровані законопроекти про кримінальні проступки

У Парламенті зареєстровані проекти Закону про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо спрощення досудового розслідування окремих категорій кримінальних правопорушень (реєст. № 7279) (основний), яким пропонується запровадження інституту кримінальних проступків. Водночас зареєстровано альтернативний законопроект №7279-1, розроблений за участі провідних фахівців та є результатом багаторічних напрацювань у цій сфері.

Законопроект № 7279 (основний) підтримується Генеральною прокуратурою та МВС. Водночас запропонований ним підхід є вкрай поверхневим і полягає лише в механічному перейменуванні злочинів невеликої тяжкості в кримінальні проступки. При цьому, законопроектом передбачено переведення 40% складів злочинів невеликої тяжкості

(загалом 72 склади) у склади злочинів середньої тяжкості. Тобто усі ці злочини доведеться розслідувати слідчим і надалі, тому ніякого обіцяного розвантаження слідства не відбудеться.

Крім того, законопроект № 7279 містить низку загроз для прав і свобод людини, зокрема:

- *порушення права на особисту свободу* (ст. 298-2): проектом запроваджуються вісім нових підстав для затримання осіб, які прямо суперечать Конституції, зокрема, затримувати осіб за намагання залишити місце події (без визначення якої саме), перебування в стані сп'яніння, відсутність документів тощо;

- *порушення принципу юридичної визначеності* (ст. 298 КПК): документ містить положення, які дозволяють до початку розслідування опитувати осіб, вилучення знарядь і засобів тощо. Водночас ні чинною редакцією КПК, ні пропонуваними змінами відповідні процедури не визначаються;

- *порушення права на захист*: кримінальне провадження повинно завершитися протягом 48 годин з моменту повідомлення про підозру або 20 діб, якщо особа не визнає вину. Це нереальні строки, тим більше якщо врахувати, які склади діянь стануть кримінальними проступками. Більше того, це чіткий «сигнал» працівникам органів правопорядку: отримуйте зізнання за будь-яку ціну;

- *відкриття матеріалів сторони обвинувачення відбуватиметься не до початку судового провадження, а вже під час судового засідання* (ст. 314-2). Тобто до початку суду захист не буде знати в чому конкретно його звинувачують, докази винуватості і не зможе вибудувати свій захист (зібрати докази, викликати свідків тощо);

- *для спрощеного порядку кримінального провадження тепер вже не потрібна участь захисника і згода потерпілого*. Достатньо бажання прокурора і визнання вини особи, яка не отримала правової допомоги.

- *нехтування презумпцією невинуватості*: основною метою спрощеної процедури розслідування проступків стане підштовхування підозрюваного до визнання вини, яке знову має стати "царицею доказів". А вину особи дозволяється доводити за допомогою нових "джерел доказів" – пояснення самої особи, медичного освідування, висновку спеціаліста і показань технічних приладів. На підставі цих "доказів" особу може бути позбавлено волі на строк до 2 років.

Законопроект № 7279 повертає радянські, каральні правила розслідування, а інститут кримінальних проступків перетворить виключно на каральну процедуру, де немає місця змагальності та правам людини.

20 грудня Комітет Верховної Ради з питань законодавчого забезпечення правоохоронної діяльності на своєму засіданні розглянув обидва законопро-

екти та запропонував депутатам за результатами розгляду в першому читанні прийняти за основу проект Закону № 7279 (основний).

На жаль, Комітет підтримав лише фасадні зміни, які лише механічно перейменовують злочини невеликої тяжкості в кримінальні проступки та ще й низку небезпек для прав і свобод людини, які містить основний законопроект.

Інформаційний бюлетень про реформу органів правопорядку в Україні. Вип. 4: листопад-грудень 2017 року. – К. : Асоціація УМДПЛ, ЦППР, 2017. – 8 с.

Відповідальний за випуск: **Сергій Баглай**
Редактори: **Олександр Банчук, Євген Крапивін, Марина Цапок**
Дизайн, верстка: **Іван Юрчик**

Асоціація українських моніторів дотримання прав людини в діяльності правоохоронних органів (Асоціація УМДПЛ) – неурядова правозахисна організація, що здійснює системний всеукраїнський моніторинг дотримання прав людини та основоположних свобод у діяльності правоохоронних органів.

Напрямки діяльності Асоціації УМДПЛ:

- експертно-аналітичний
- розвиток громадського контролю
- просвітництво
- пенітенціарний

Детальніше про організацію та результати роботи – www.umdpl.info/police-experts

Центр політико-правових реформ (ЦППР) – недержавний аналітичний центр, метою якого є сприяння проведенню реформ у політико-правовій сфері задля утвердження в Україні демократії, верховенства права та належного урядування.

Напрямки діяльності ЦППР:

- Конституціоналізм
- Публічна адміністрація
- Судівництво і кримінальна юстиція

Наскрізними для цих напрямків діяльності є питання:

- європейської інтеграції
- прав людини
- протидії корупції

Детальніше про організацію та результати роботи – www.pravo.org.ua

Контакти для зауважень та пропозицій щодо наповнення бюлетеня

01001, Київ-1, а/с 496, тел.: (044) 253-40-36
association.umdpl@gmail.com

© Асоціація УМДПЛ

© Центр політико-правових реформ

При використанні будь-яких матеріалів посилання (у разі використання в мережі Інтернет – гіперпосилання) на інформаційний бюлетень обов'язкове